

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

گونه‌های مناسب برای کاشت در فضای سبز شهری به عنوان کمر بند سبز سخت

۱۴۰۰

سنجد

سنجد (*Elaeagnus angustifolia* L.)، درختی کوچک و خزان‌کننده بوده و به ندرت به‌صورت درختچه دیده می‌شود. از ویژگی‌های این درخت، توانایی ایجاد کمربند سبز به‌عنوان بادشکن است. احداث بادشکن‌های نواری چندمنظوره با گونه غالب سنجد پیرامون باغ‌ها، مزارع، مراتع، دیم‌زارها و دامداری‌ها، هم برای کشاورزان آورده اقتصادی دارد و هم از جابه‌جایی و فرسایش خاک جلوگیری می‌کند که ویژگی بسیار ارزنده‌ای برای حفظ زیست‌بوم کشور است. این گونه نسبت به شوری و آلودگی‌های جوی نیز مقاوم است.

مناطق پراکنش

این درخت بومی آسیای غربی و مرکزی، جنوب روسیه و قزاقستان تا ترکیه و بخش‌هایی از پاکستان و هند است. در ایران نیز در استان‌های آذربایجان، کردستان، همدان، اصفهان، فارس، خوزستان، خراسان، سمنان، تهران، کرمان و یزد رشد می‌کند.

زمان رسیدن و جمع‌آوری میوه / بذر

در اواسط پاییز که میوه‌ها رسیدند و شروع به تغییر رنگ کردند، می‌توان آن‌ها را از درخت چید، قسمت گوشتی میوه را از هسته جدا کرد و با آب شست.

ویژگی‌های رویشگاهی

✓ **نیاز نوری:** برای رشد به نور کامل آفتاب نیاز دارد ولی در محیط‌های نیمه‌سایه نیز رشد می‌کند.

✓ **خاک:** در انواع خاک‌ها به‌خوبی رشد می‌کند. بهترین رشد را در خاک‌های ماسه‌ای با زهکش مناسب دارد. به خشکی و شوری و قلیایی خاک مقاوم است.

✓ **نیاز آبی:** در خاک‌های خشک، رسی و فقیر مقاوم است. با وجود اینکه با انواع خاک‌ها مشکلی ندارد، اما عدم ماندگاری آب در خاک آن مهم است، زیرا این مسئله می‌تواند موجب پوسیدگی و از بین رفتن گیاه شود.

✓ **نیاز دمایی:** زمستان‌های سرد تا دمای ۳۴- درجه سانتی‌گراد و تا دمای ۴۵ درجه سانتی‌گراد گرمای تابستان را به‌خوبی تحمل می‌کند.

آفات و بیماری

آفات و بیماری چندان زیادی این گیاه را تهدید نمی‌کند. گاهی شپشک‌ها یا لاروهای حشرات خسارت محدودی وارد می‌کنند. در شرایط مرطوب، بیماری‌های قارچی می‌تواند مشکل‌ساز باشد.

تکثیر

روش‌های تکثیر سنجد عبارتند از: ۱- بذر، ۲- قلمه نیمه‌خشبی و خشبی و ۳- خوابانیدن

✓ بذر

تولید نهال از بذر به دو صورت کشت پاییز و اواخر اسفند قابل انجام است. در کشت پاییزه خیساندن بذرها به مدت ۲۴ ساعت در آب سرد برای شکستن خواب بذر کافی است. برای کشت زمستان بهتر است بذرهای یک دوره سرمادهی ۴۵ تا ۶۰ روزه را در دمای ۴ درجه سانتیگراد طی کنند. سپس، در خزانه یا گلدان با عمق ۲ تا ۴ سانتی‌متر کاشته شوند. این گونه نسبت به بیماری بوته‌میری حساس بوده و لازم است در فروردین یک نوبت با استفاده از محلول کاپتان یا زینب سم‌پاشی شود.

✓ قلمه

اگرچه تولید نهال بذری به دلیل ایجاد تنوع ژنتیکی بین نهال‌ها در جنگل‌کاری‌های سماق ارجحیت دارد، اما به‌منظور

ایجاد باغ‌های خالص سماق از پایه‌های برتر می‌توان از روش تکثیر با قلمه استفاده کرد. برای این منظور، از اوایل تا اواسط تابستان از چوب نیمه‌سبز و در دوران خزان گیاه در دی‌ماه از چوب سخت به‌عنوان قلمه استفاده می‌شود. قلمه‌ها در بستر ماسه بادی و یا در خاک برگ در شاسی سرد کاشته می‌شوند. برای دریافت نتیجه بهتر، در هنگام کاشت قلمه از هورمون ریشه‌زایی می‌توان استفاده کرد. آبیاری و مرطوب نگه داشتن شاسی قلمه تا ریشه‌زایی کامل قلمه‌ها باید به‌طور مداوم انجام شود.

✓ خوابانیدن

در این روش، ساقه نزدیک به خاک را به حالتی به سطح زمین می‌خوابانند که در حدود ۱۵ سانتی‌متر در خاک قرار گیرد. این روش تکثیر حدود ۱۲ ماه به طول خواهد انجامید.

کاشت نهال

- ✓ کاشت نهال در عرصه جنگل‌کاری در پاییز پس از شروع بارندگی‌ها و پیش از شروع یخبندان و در مناطق سردسیر در اسفند انجام می‌شود.
- ✓ ابعاد مناسب گودال، دهانه و عمق ۵۰ سانتی‌متر است.
- ✓ پیش از قرار دادن نهال درون گودال، توصیه می‌شود کف گودال به ضخامت ۲۰ سانتی‌متر از لاشبرگ، هوموس و خاک سطحی پر شود.

گونه‌های مناسب برای کاشت در فضای سبز شهری به‌عنوان کمربند سبز، سنجد

- ✓ پس از قرار دادن نهال در درون گودال، اطراف آن با خاک حاصلخیز سطحی پر شود و برای جلوگیری از هوادیدگی ریشه، با کمک پا، خاک اطراف نهال‌ها کمی متراکم شود.
- ✓ استفاده از مالچ کاه و کلش در اطراف یقه، بهترین روش حفظ رطوبت خاک در کشت دیم است.

عنوان: گونه‌های مناسب برای کاشت در فضای سبز شهری به‌عنوان کمربند سبز، سنجد
ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال
نویسنده: زهرا نوغانی
همکاران: بهنام حمزه، مهدی پورهاشمی، محمد متینی‌زاده، فاطمه عباسپور، فیروزه حاتمی
نظارت بر تنظیم چاپ و نشر: ویدا همتی، فتح‌اله بهرامی
طراحی و صفحه‌آرایی: سبا سادات کرمانی پوربقایی
ناشر: نشر آموزش کشاورزی - دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی
شمارگان: محدود
نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲
مسئولیت درستی مطالب با نویسنده است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی ۶۵۱۰۵ به تاریخ ۱۴۰۲/۱۲/۲۳ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی، طبقه ۱۲

تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱